

Євгенія Гончарова, кандидат педагогічних наук, викладач
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету

Олена Беляєва, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету

Вікторія Костенко, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету

Ірина Сологор, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету

Світлана Ефендієва, викладач кафедри іноземних мов
з латинською мовою та медичною термінологією
Полтавського державного медичного університету

ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті окреслюються шляхи та передумови формування адаптації студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти з урахуванням спрямування сучасної педагогіки на особистісно-орієнтований підхід до кожного суб'єкта навчального процесу. На підставі дослідження та аналізу особливостей процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти обґрунтовується інтеграційна сутність вищевказаного процесу.

Ключові слова: адаптація; навчальний процес; освітнє середовище; навчально-професійна діяльність.

Рис. 1. Літ. 12.

**Yevheniya Honcharova, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University**

**Olena Bieliaieva, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University**

**Viktoria Kostenko, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University**

**Iryna Solohor, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University**

**Svitlana Efendiieva, Lecturer of the
Foreign Languages with Latin and Medical Terminology Department,
Poltava State Medical University**

FORMATION OF ADAPTATION OF THE FIRST-YEAR STUDENTS TO THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The paper outlines the ways and prerequisites for forming the adaptation of the first-year students to studying at higher education institutions, taking into account the focus of contemporary pedagogy on a person-centered approach to each subject of the learning process. It is emphasized that the effectiveness of the adaptation process of the first-year students to the educational environment of the chosen higher education institution largely depends on the ability of the faculty staff to ensure its self-discipline, manageability and systematicity based on emotional interaction and ensuring psychological comfort for all partners.

The paper provides the proposed interpretations of the essence of the adaptation process in general and the adaptation of students to the specifics of learning at higher education institutions in particular, as suggested by modern science. The properties of the identified forms of adaptation are discussed: formal, social, didactic, professional, social-psychological. It is determined that all the mentioned forms of adaptation share a common orientation towards the efficient and effective progression of the adaptation process for young learners to the new learning conditions at higher education institutions. The process of initial emergence, maturation and establishment of comprehensive stable adaptation of the first-year students to studying at higher

ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

education institutions is ensured through the interconnection, interpenetration and mutual complementarity of all the characteristics and influences inherent in the considered types of adaptation.

Based on the study and analysis of the peculiarities of the adaptation process of the first-year students to education at higher educational institutions, the integrative essence of the aforementioned process is justified, and the indisputable condition for the formation of a comprehensive adaptation of the subjects of the educational process is determined by the organization, coordination and integration of all possible aspects through the generation of a unified structured system of pedagogical influences.

Keywords: adaptation; learning process; educational environment; educational-professional activities.

Постановка проблеми. На сьогоденному етапі розвитку вищої школи України з боку суспільства зростає попит на якість освіти, зумовлений динамізмом змін сучасного світу, що характеризуються глобалізацією та високим ступенем інформатизації. Спрямування сучасної педагогіки на особистісно орієнтований підхід до кожного суб'єкта навчального процесу актуалізує проблему адаптації студентів як передумову результативності подальшого процесу навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з розв'язанням питання ефективної організації процесу адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти, досліджувалися низкою вітчизняних науковців, зокрема такими як В. Гамов, П. Зінонос, Т. Йопа, Г. Левківська, А. Остапов, О. Подоляк, К. Потопа, С. Селіверстов та іншими. Аналізу особливостей формування професійної адаптації присвячені праці В. Васильєва, В. Вербоного, О. Галус, О. Іванченко, М. Кушнірук; дидактичної адаптації – Л. Бурдейної, О. Плотникової; формування психологічних механізмів у площині становлення соціально-психологічної адаптації простежували Т. Алексеєва, І. Бех, А. Першина, Т. Рогачова, Т. Тарасова.

Мета статті. Спираючись на аналіз пропонувананих сучасними науковцями визначень сутності адаптації загалом і особливостей адаптації студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти зокрема, а також узагальнюючи надбання особистого досвіду, окреслити оптимальні підходи, скеровані на забезпечення результативності процесу адаптації здобувачів вищої освіти у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Початок кожного навчального року знаменується визначною, на наш погляд, подією – приходом до закладів вищої освіти нової плеяди студентів. Це – зазвичай молоді люди приблизно одного віку, яких об'єднує бажання отримати гідну академічну освіту та престижну професію, що користується стабільним попитом на сучасному ринку праці. Однак на цьому подібність закінчується, і процес пристосування кожного першокурсника до нових умов життя та навчання буде мати індивідуальні прояви. Почнемо з того, що вчорашні школярі зазвичай мають різний вихідний рівень та обсяг знань, котрі ми вважаємо “стартовим капіталом” подальшого успішного навчання, отже, кожна особистість по-різному реагуватиме на посилене розумове навантаження та високу інформаційну насиченість, якими відзначається навчання у

зкладах вищої освіти, на зміну умов організації навчального процесу. Студенти, що змінили місце проживання, вступивши до ЗВО, крім проблем, властивих усім першокурсникам, мають свої, специфічні. Їх емоційне напруження породжується сумом за батьками і шкільними друзями, ускладненням побутових умов, необхідністю самостійно організовувати оптимальний режим роботи, відпочинку, сну, харчування; їм потрібно вибудувати міжособистісні стосунки не тільки з одногрупниками, але й зі співмешканцями за умови проживання у гуртожитку [3].

Попри всі об'єктивні та, часом, і суб'єктивні проблеми, які очікують першокурсників, упродовж першого року навчання вони мають повноцінно адаптуватися до освітнього середовища обраного ЗВО, напрацювавши навички самооцінки та самоконтролю, окресливши для себе ціннісні орієнтації, притаманні обраній професії і взагалі визначивши себе як повноцінних суб'єктів навчального процесу [3]. Напрацювання сучасних науковців і практичний досвід вітчизняних закладів вищої освіти засвідчують, “що адаптація до навчання у вищій школі є однією з вирішальних умов успішності навчально-професійної діяльності студента і, відповідно, професійної підготовки майбутнього фахівця” [12, 150]. Результативність процесу пристосування студентів-першокурсників до особливостей умов навчання у ЗВО значною мірою залежить від здатності педагогічного колективу забезпечити його організованість, керованість і планомірність. Особливого значення в аспекті успішного призначення студентів до нових для них вимог навчальної діяльності набуває плідна суб'єкт-суб'єктна співпраця зі здобувачами вищої освіти в ході навчального процесу, заснована на підґрунті емоційної взаємодії та забезпеченні психологічного комфорту всіх партнерів [3]. У контексті вищевказаного, резюмуємо, що “найважливішою соціально-педагогічною умовою, якою визначається успішність до навчання у ЗВО, є оптимальна взаємодія системи функціонування ЗВО, системи організації освітнього процесу й студента як особливої соціально-педагогічної системи” [2, 53].

Аналіз пропонувананих сучасною наукою тлумачень сутності процесу адаптації дозволяє навести як приклади такі дефініції:

“Термін “адаптація” у сучасній науці трактується як процес та результат змін, які відбуваються з людиною в нових життєвих умовах” [8, 124], а саме: “адаптація індивіда до нових умов або ж видів

діяльності визначається як процес врівноважування актуального рівня розвитку індивіда з новими вимогами середовища (діяльності) до нього, а також і як результат цього процесу пристосування” [8, 124].

“Адаптація трактується як процес та результат встановлення співвідношень між особистістю та оточуючим середовищем” [5, 78] і “визначається як особлива форма відображення людиною систем зовнішнього та внутрішнього середовища, що полягає у тенденції до встановлення з ними динамічної рівноваги” [5, 79].

“Адаптація – сукупність фізіологічних, психологічних, соціальних реакцій, що лежать в основі активного і творчого пристосуватися індивіда до умов соціального середовища, зокрема й до умов навчання й виховання в навчальному закладі” [10, 115].

Аналіз досліджень, присвячених проблемі адаптації особистості, вказує на наявність певних відмінностей у позиціях науковців стосовно “виділення різноманітних видів адаптації. Відповідно у їх назвах вказується на об’єкт адаптації: фізіологічна, соціальна, соціально-психологічна, професійна, культурна, побутова, політико-правова, навчальна (дидактична), психофізіологічна тощо” [2, 57].

Практично всі дослідники поділяють думку про наявність таких форм адаптації студентів до умов навчання у вищій школі, як формальна, суспільна та дидактична. О. Іванченко, Л. Бурдейна, М. Вербовий, М. Кушнірук, О. Шиян та ін. виокремлюють крім перерахованих професійну адаптацію; Т. Рогачова, Л. Бурдейна, Н. Зінонос, А. Левківська, С. Селіверстова – соціальну адаптацію. При цьому Т. Рогачова вважає, що “соціальну адаптацію студентів у ЗВО можна поділити на професійну адаптацію та соціально-психологічну адаптацію” [11, 231], тоді, як Т. Алексеева, І. Бех, Т. Тарасова, Ю. Мельничук вважають соціально-психологічну адаптацію окремою і надзвичайно важливою формою адаптативного процесу.

Попри певні розбіжності в позиціях, науковці вбачають dokonечною умовою своєчасного та досконалого формування процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти наявність дієвих взаємозв’язків усіх визначених видів адаптації: “незважаючи на відмінності між фізіологічною, соціальною, психологічною, дидактичною та іншими видами адаптації, в реальному житті вони взаємопов’язані і виступають аспектами одного процесу” [5, 79] і “навчаючись у закладі вищої освіти студент має пройти через всі форми (адаптації) для отримання позитивного результату процесу адаптації, тобто успішної адаптативності” [9, 129].

Звернімося до пропонувананих дослідниками дефініцій, в яких більш детально розкривається сутність перерахованих вище форм адаптації:

1) формальна адаптація характеризується пізнавально-інформаційним пристосуванням студентів-першокурсників до нового оточення, структури вищої школи, вимог до змісту навчання та своїх обов’язків;

2) суспільна адаптація визначається як процес внутрішньої інтеграції груп першокурсників та подальша інтеграція означених груп зі студентським оточенням загалом;

3) дидактична адаптація полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до нових форм і методів навчальної роботи у вищій школі;

4) професійну адаптацію розуміємо як остаточне подолання можливих сумнівів стосовно обґрунтованості вибору майбутньої професії, уміння розуміти спрямованість процесу навчання;

5) соціальну адаптацію сприймаємо як один із механізмів соціалізації особистості, її пристосування до вимог соціального середовища, сприйняття його умов, норм і цінностей, асиміляцію у соціальні групи;

6) формування соціально-психологічної адаптації забезпечує повноцінне входження першокурсників до соціально-психологічного простору ЗВО, оволодіння необхідними навичками спілкування з викладачами та студентами-однокурсниками [1; 2; 6; 7; 11; 12].

Дослідження й аналіз особливостей процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти сучасними науковцями дають підставу узагальнити наведені вище дефініції та визначають інтеграційну сутність цього процесу, тобто вбачають упорядкування, узгодження й об’єднання усіх можливих його аспектів шляхом генерування єдиної структурованої системи педагогічних впливів беззаперечною умовою формування повноцінної адаптації суб’єктів освітнього процесу. Ми не можемо сприймати різні види адаптації як окремі, незалежні сегменти універсальної адаптації. На наш погляд, адаптація студентів-першокурсників формується шляхом безпосереднього поєднання специфічних особливостей, притаманних усім різновидам адаптації.

На рис. 1. репрезентується схема функціонування взаємозв’язків між видами адаптацій у процесі формування адаптації студентів-першокурсників.

Ретельний аналіз особливостей перерахованих видів адаптації засвідчує, що їх поєднує ідентичність орієнтації на оперативне та результативне проходження процесу пристосування юних здобувачів вищої освіти до нових для них умов навчання у ЗВО.

Першорядні аксіоми, які мусить зрозуміти і сприйняти першокурсник уже в перші дні навчання, мають інформаційний характер і безпосередньо стосуються особливостей організації навчального процесу, окреслюють коло основних вимог та обов’язків (*формальна адаптація*).

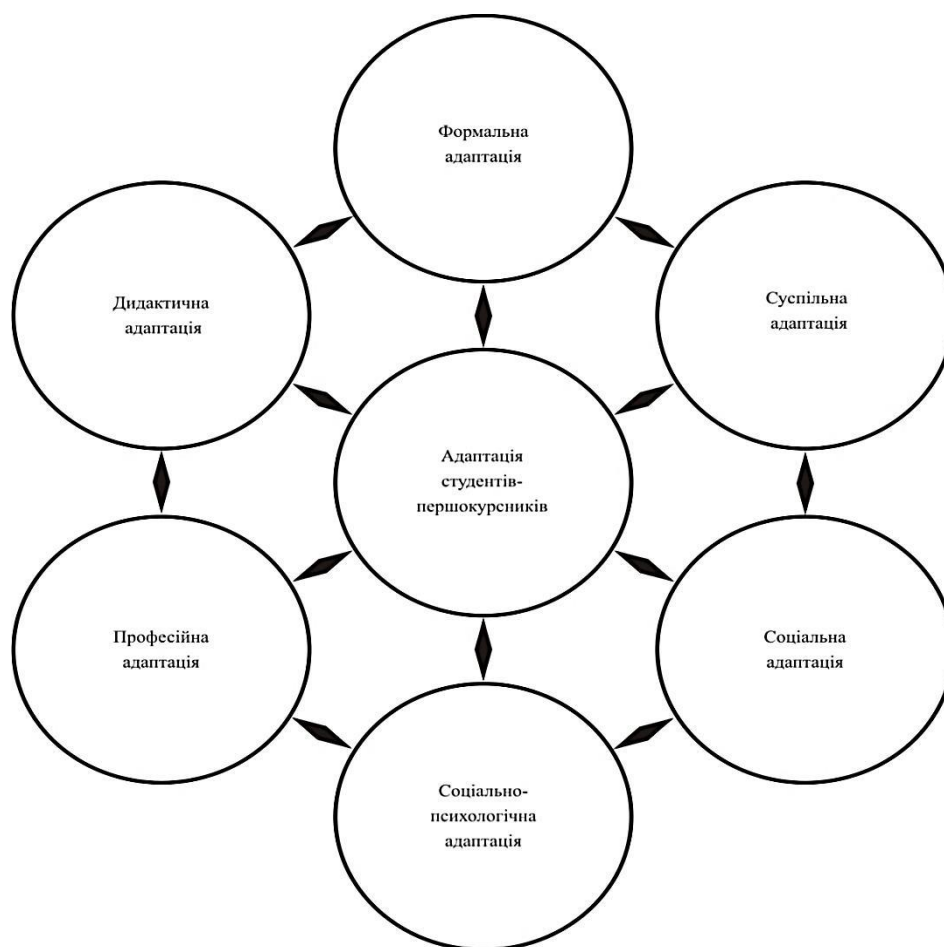

Рис. 1. Схема функціонування взаємозв'язків між видами адаптації у процесі формування адаптації студентів-першокурсників

Загальновідомо, що шкільні методи навчання докорінно відрізняються від організаційних форм навчального процесу в сучасних закладах вищої освіти, що характеризуються високою інтенсивністю та значним обсягом навчального матеріалу, що подається до опрацювання. Оскільки “навчання є основою діяльності студентів, а успішність в навчанні – одним з головних критеріїв його адаптованості” [1. 82], функція *дидактичної адаптації* полягає у привичасній учорашніх школярів до специфіки навчального процесу ЗВО та формуванні навички регулярно і, що передусім має істотне значення, самостійно працювати в аспекті засвоєння знань без повсякчасного контролю з боку батьків та педагогів. Беручи до уваги професійне спрямування вищої освіти, первинне оволодіння навичками навчання та ознайомлення з основоположними засадами майбутньої професії мають узгоджуватися. Це сприяє усвідомленню студентом себе як суб'єкта професійного самовизначення [4] та становленню *професійної адаптації*.

Комфортне функціонування індивіда в реальному соціальному середовищі забезпечується досягнен-

ням і сприйняттям його умов, норм, цінностей, системи взаємовідносин. Адаптуючись до специфічних особливостей освітнього процесу у ЗВО, студенти одночасно досягають навички успішної комунікації з викладачами та товаришами у навчанні. Налагодження стосунків з однокурсниками дає змогу молодим людям задовольняти одну з провідних потреб – потребу в приналежності до певної групи. На засадах спільних цілей і уподобань здійснюється поєднання окремих індивідів у соціальні групи, які надалі інтегрують зі студентською громадою ЗВО. Загалом, на підґрунті становлення та еволюції стабільної системи взаємовідносин, результативного пристосування особисті до нових соціальних умов, нових принципів діяльності і нового соціального середовища реалізується формування *суспільної адаптації*, *соціальної адаптації* та *соціально-психологічної адаптації*.

Як бачимо, процес первинного виникнення, визрівання та становлення всеосяжної стабільної адаптації першокурсників до навчання у закладах вищої школи забезпечується взаємозв'язком, взаємопроникненням та взаємодоповнюваністю усіх особли-

ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

востей і впливів, притаманних розглянутим видам адаптації.

Висновки. Наші дослідження засвідчують, що питання, пов'язані з формуванням адаптації студентів-першокурсників до освітнього середовища закладів вищої освіти, мають повсякчас залишатися у центрі уваги як науковців, так і практикуючих викладачів. За нашим переконанням, саме успішне подолання проблем, притаманних адаптаційному періоду, визначається доконечною передумовою подальшої активної діяльності здобувачів вищої освіти та запорукою її результативності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдейна Л.І. Аналіз стану адаптації студентської молоді до навчання у ВНЗ аграрного профілю. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2017. Вип. 48. С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_2017_48_22 (дата звернення: 11.05.2023).
2. Вербовий М., Кушнірук М. Професійна адаптація студентів до навчання в закладах вищої освіти. *Освітлогічний дискурс*. 2020. № 3. С. 53–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2020_3_6 (дата звернення: 22.04.2023).
3. Гончарова Є.Є., Беляєва О.М., Борисова З.О., Дубровіна О.В., Ефендієва С.М. Роль викладача в адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*: зб. статей VII Міжнарод. наук.-практ. конф., 24–25 листопада 2022 р. Полтава: Вид-во “Астра”, 2022. С. 39–42.
4. Дівнич Т.Я., Вербовська Р.І. Роль викладача в подальшій професійній спрямованості студентів-медиків. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2017. Вип. 4 (1), т. 17. С. 228–230. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2017_17_4\(1\)_55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2017_17_4(1)_55) (дата звернення: 27.04.2023).
5. Зінонос Н.О. Адаптація студентів до навчання у вищому навчальному закладі як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2018. Вип. 1. С. 78–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiped_2018_1_18
6. Іванченко О.З. Адаптація студентів першого курсу медичного факультету до навчальної діяльності у вищому навчальному закладі. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2016. Вип. 3, т. 16. С. 199–203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2016_16_3_50 (дата звернення: 11.05.2023).
7. Йона Т.В., Остапов А.В. Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 2 (2), С. 16–27. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2(2)_4) (дата звернення: 22.04.2023).
8. Олексюк В.Р. Адаптація студентів-першокурсників до навчання в закладі вищої освіти. *Габітус*. 2022. Вип. 33. С. 123–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2022_33_23
9. Першина А.В. Психологічні чинники адаптації студентів до навчання у ВНЗ. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2011. Вип. 5. С. 124–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2011_5_16 (дата звернення: 21.05.2023).

10. Потопа К.Л. Соціально-педагогічні умови активізації адаптації студентів молодших курсів до навчання у вищих закладах освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2011. № 3. С. 113–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2011_3_26 (дата звернення: 21.05.2023).

11. Рогачова Т. Психологічні проблеми студентів на першому році навчання ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання. *Психологія і особистість*. 2016. № 2 (2). С. 228–236. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2(2)_23) (дата звернення: 22.04.2023).

12. Тарасова Т.Б. Адаптація першокурсників до організаційних форм навчання в закладі вищої освіти. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 3. С. 150–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2019_3_24

REFERENCES

1. Burdeina, L.I. (2017). Analiz stanu adaptatsii studentskoi molodi do navchannia u VNZ ahramoho profilii [Analysis of the state of adaptation of student youth to study at an agrarian higher education institution]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*. Vol. 48. pp. 79–83. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_2017_48_22 (Accessed 11 May 2023). [in Ukrainian].
2. Verbovyi, M. & Kushniruk, M. (2020). Profesiina adaptatsiia studentiv do navchannia v zakladakh vyshchoi osvity [Professional adaptation of students to study in institutions of higher education]. *Educational discourse*. No. 3. pp. 53–67. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2020_3_6 (Accessed 22 Apr. 2023). [in Ukrainian].
3. Honcharova, Ye.Ie., Bieliaieva, O.M., Borysova, Z.O., Dubrovina, O.V & Efendiieva, S.M. (2022). Rol vykladacha v adaptatsii studentiv-pershokursnykiv do navchannia u ZVO [The role of the teacher in the adaptation of first-year students to study at a higher education institution]. *Aktualni pytannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodidaktiky, psykholohii i pedahohiky vyshchoi shkoly*: zb. statei VII Mizhnarod. nauk.-prakt. konf., 24–25 lystopada 2022 r. – *Current issues of linguistics, professional language didactics, psychology and pedagogy of higher education*: coll. of Articles VII International. science and practice conference, November 24–25, 2022. Poltava, pp. 39–42. [in Ukrainian].
4. Divnych, T.Ia. & Verbovska, R.I. (2017). Rol vykladacha v podalshii profesiinii spriamovanosti studentiv-medykiv [The role of the teacher in the further professional orientation of medical students]. *Actual problems of modern medicine*. Issue. 4 (1), Vol. 17. pp 228–230. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2017_17_4\(1\)_55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2017_17_4(1)_55) (Accessed 27 Apr. 2023). [in Ukrainian].
5. Zinonos, N.O. (2018). Adaptatsiia studentiv do navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi yak psykholohopedahohichna problema [Adaptation of students to study in a higher educational institution as a psychological and pedagogical problem]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*. Vol. 1. pp. 78–81. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiped_2018_1_18 [in Ukrainian].
6. Ivanchenko, O.Z. (2016). Adaptatsiia studentiv pershoho kursu medychnoho fakultetu do navchalnoi diialnosti u vyshchomu navchalnomu zakladi [Adaptation of first-year medical faculty students to educational activities in a higher educational institution]. *Actual problems of modern medicine*. Issue. 3,

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Vol. 16. pp. 199–203. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2016_16_3_50 (Accessed 11 May 2023). [in Ukrainian].

7. Yopa, T.V. & Ostapov, A.V. (2021). Adaptatsiia studentiv-pershokursnykiv do umov navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to study conditions in institutions of higher education]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical sciences*. No. 2 (2). pp. 16–27. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2021_2(2)_4) (Accessed 22 Apr. 2023). [in Ukrainian].

8. Oleksiuk, V.R. (2022) Adaptatsiia studentiv-pershokursnykiv do navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to study at a higher education institution]. *Habitus*. Vol. 33. pp. 123–127. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2022_33_23 [in Ukrainian].

9. Pershyna, A.V. (2011). Psykholohichni chynnyky adaptatsii studentiv do navchannia u VNZ [Psychological factors of students' adaptation to university studies]. *International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management*. Vol. 5. pp. 124–135. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2011_5_16 (Accessed: 21 May 2023). [in Ukrainian].

10. Potopa, K.L. (2011). Sotsialno-pedahohichni umovy aktyvizatsii adaptatsii studentiv molodshykh kursiv do nav-

channia u vyshchych zakladakh osvity [Socio-pedagogical conditions for intensification of adaptation of junior year students to study in higher educational institutions]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University. Pedagogical sciences*. No 3. pp. 113–118. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_pe_d_2011_3_26 (Accessed: 21 May 2023). [in Ukrainian].

11. Rohachova, T. (2016). Psykholohichni problemy studentiv na pershomu rotsi navchannia VNZ: prychny vynyknennia ta mozhlyvosti podolannia [Psychological problems of students in the first year of higher education: causes of occurrence and possibilities of overcoming]. *Psychology and personality*. No. 2 (2). pp. 228–236. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_2(2)_23) (Accessed: 22 Apr. 2023). [in Ukrainian].

12. Tarasova, T.B. (2019). Adaptatsiia pershokursnykiv do orhanizatsiinykh form navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Adaptation of first-year students to organizational forms of education in a higher education institution]. *Physical and mathematical education*. Vol. 3. pp. 150–156. Available at: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2019_3_24 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.06.2023

УДК 378.6:355.092.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.283878>

Михайло Короткіх, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри тактики та загальновійськових дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

Юрій Лісніченко, кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри тактики та загальновійськових дисциплін
Військової академії (м. Одеса)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності. З'ясовано, що підготовка майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах націлена на високу мотиваційну спрямованість, самоактуалізацію, виконання функціональних обов'язків, наполегливе особистісно-професійне зростання, продуктивну підготовленість до застосування новітніх досягнень науки та техніки, ефективне використання новітніх технологій і сучасних військових систем озброєння і техніки, практичну підготовленість майбутніх офіцерів до виконання військового обов'язку й захисту Вітчизни, формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: вищі військові навчальні заклади; система підготовки майбутніх офіцерів; професійна компетентність; фахова підготовка; майбутні офіцери.

Літ. 15.

Mychaylo Korotkich, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Tactics and Combined Military Disciplines Department,
Military Academy (Odesa)

Yurii Lisnichenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the
Tactics and Combined Military Disciplines Department,
Military Academy (Odesa)

CURRENT ISSUES OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE OFFICERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article substantiates the principles of formation of professional competence of future officers in the process of professional training. It was found that the training of future officers in higher military educational institutions is aimed at a high motivational orientation, self-actualization, awareness of the social significance of national, performance of functional duties, persistent